

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

Samuel Abrahám, M.A., PhD.: *Crisis of European Identity: in the Mirror of Central Europe and Slovakia. Kríza európskej identity: v zrkadle Strednej Európy a Slovenska*

Téma habilitačnej práce naznačuje, že autor sa rozhodol spracovať nezvyčajne rozsiahlu a široko koncipovanú problematiku, ktorej sa možno venovať z rôznych uhlov pohľadu. Teoretické koncepcie procesov ústiacych do rozmanitých aspektov európskej integrácie a snaha značnej časti politických predstaviteľov prezentovať inštitucionálnu štruktúru Európskej únie ako prirodzený základ vytvárania európskej identity sú v súčasnosti aktuálne tak v rámci akademického diskurzu, ako aj reálnej politiky. Preto je nevyhnutné zvoliť si taký výkladový rámec a štruktúru práce, ktoré nedovolia zablúdiť v spleti rôznych prístupov a prispejú k čo najpresnejšiemu stanoveniu cieľa a postupov jeho naplnenia.

Obsahové zameranie habilitačnej práce patrí medzi témy, ktoré sú v súčasnosti v rôznych kontextoch predmetom politologického bádania ako v rámci teórií politiky, tak aj medzinárodných vzťahov, politickej sociológie, politickej antropológie a ďalších disciplín spätých so skúmaním politiky. Minulosť, súčasnosť i budúcnosť integračných, resp. dezintegračných procesov na európskom kontinente bola, je a bude spätá s otázkami týkajúcimi sa rôznych podôb vnímania a interpretácie identity jednotlivých subjektov spätých s Európou, či už máme na mysli národy, štáty, ich zoskupenia, alebo ich reprezentantov. Keďže z politického hľadiska ide o veľmi citlivú záležitosť, zodpovednosť za jej presadzovanie preberá celý rad politických i nepolitických aktérov, medzi ktorými majú významné postavenie intelektuálne a politické elity – ako vyplýva z textu habilitačnej práce, autor považuje práve elity za dominantné subjekty pri vytváraní európskych politík komunikujúcich zámery spoločnej európskej identity, resp. identít.

Procesy formovania európskej identity úzko súvisia s rozmanitými aspektmi koncepcie euroobčianstva. Novšie štúdie pokladajú identitu za jednu z dimenzií občianstva, pričom principiálne odmietajú uznať ako východisko homogenitu v tradičnom zmysle. Tieto štúdie zdôrazňujú v etablovaných koncepciách a naráciách národných štátov, ich identít a občianstva perspektívy rôznosti, pluralizmu, zmeny. V tomto zmysle rozmanité identity nemusia byť regulované zákonnými úpravami, ale stávajú sa subjektom (alebo objektom) politického a právneho diskurzu. Analytická kombinácia občianskych práv a identity otvára priestor novým požiadavkám v oblasti občianskych práv vyplývajúcich z chápania identity, požiadavkám sebaurčenia prostredníctvom formovania rozmanitých skupín, ako aj uznania kultúrnych, etnických, sexuálnych a iných rozdielov namiesto statických a homogénnych jednotiek.

Hoci existuje celý rad štúdií o identitách a občianstve či už na úrovni jednotlivých národov alebo v rámci európskej perspektívy, absentuje do istej miery ucelené a syntetické poznanie občianstva a viacnásobných identít z európskeho pohľadu. V tejto súvislosti oceňujem, že autor sa podujal načrtnúť problematické aspekty hľadania spoločnej identity v Európe (alebo v EÚ, či

v eurozóne?) avšak ostáva skôr na úrovni normatívnych apelov k „úprimnej solidarite medzi štátmi EÚ“ (s.144).

Pri celkovom hodnotení habilitačnej práce zdôrazňujem nasledujúce skutočnosti:

- Posudzovať predložený text štandardným spôsobom, aký je bežný pri habilitačných spisoch nie je dosť dobre možné, lebo on sám je neštandardný. Predložená habilitačná práca nezodpovedá tradičnému kánonu ani z hľadiska štruktúry, ani pokiaľ ide o formu spracovania nastolených otázok. Autorova netradičnosť spočíva v tom, že namiesto strohého analytického jazyka vedy sa rozhodol pre esej. Každá voľnejšia, obraznejšia forma spracovania zvolenej problematiky skôr naznačuje, poukazuje, ilustruje, zatiaľ čo strohý vedecký jazyk vyzbrojený pojmami a kategoriálnym aparátom umožňuje problémy pomenovať, analyzovať a ak aj nie ich vyriešiť, tak aspoň navrhnúť riešenia. Voľná forma spracovania *krízy európskej identity* sa v konečnom dôsledku podpísala pod nejasne stanovený cieľ výskumu bez uvedenia zvolených metód skúmania a široko koncipovanú obsahovú štruktúru habilitačného spisu. Autor rezignoval na analýzu aktuálneho medzinárodného vedeckého diskurzu o celom rade nastolených otázok, vyberá si iba tie názory a smery, ktoré konvenujú jeho vnímaniu a interpretácii krízy európskej/ EÚ identity.
Napriek uvedenému však treba zdôrazniť, že forma esejistickej reflexie skutočnosti je neobvyčajne náročná a ak sa jej prostredníctvom podarí dospieť k závažným vedeckým zisteniam, patrí k legitímnym metódam vedeckého skúmania.
- Hoci ide obsahom o vedeckú prácu, je napísaná zrozumiteľným, prístupným a kultivovaným jazykom so zrozumiteľnou formuláciou otázok a odpovedí. Charakter práce možno označiť ako politickú esej s normatívnymi prvkami politickej filozofie liberalizmu. Čitateľovi sú jasné príčiny uvádzania niektorých faktografických informácií a ich súvis s argumentáciou autora. Kategoriálny aparát autora je poznačený žargónom politického žurnalizmu bez snahy o jeho precizáciu, resp. argumentáciu s použitím odlišných názorov: napr. zotrvávanie na označení rozdelenia Československa ako „rozpade“ štátu (s. 74 a ďalšie); tvrdenie o absencii roly náboženstva v diskusiách o hľadaní spoločnej európskej identity (s. 147) atď.
- Pozitívom štruktúry práce je snaha o prepojenie všeobecných filozoficko-politických prístupov k otázkam európskej integrácie obsiahnutých v úvodných častiach habilitačného spisu s ich aplikáciou v regióne krajín V4, resp. Československa a Slovenska. Zaradenie záverečnej kapitoly, v ktorej sa autor v rozsahu 7 strán textu venuje vývoju ideológie liberalizmu v Európe a na Slovensku vyznieva napriek argumentácii, že „...je základným východiskom každého členského štátu ako aj samotnej EÚ“ (s. 153) nekonzistentne bez hlbšej analýzy súčasnej interpretácie problémov liberalizmu.
- Záverečné časti habilitačnej práce profitujú zo sumarizácie empirických zistení, ktoré otvárajú možnosti prepojenia teoretickej argumentácie s poukázaním na jej praktickú aplikáciu. Autor si prostredníctvom čiastkových záverov vytvoril priestor pre celkové zhrnutie študovaného problému, ktorému sa však venoval iba okrajovo. Napriek tomu, že cieľom predloženej habilitačnej práce nebolo potvrdenie či falzifikácia stanovených hypotéz výskumu, ako by autor sumarizoval zistenia, ku ktorým prišiel v procese koncipovania

práce? Čo považuje za prínos svojho prístupu pre ďalšie štúdium, resp. pre výskum v oblasti formovania európskej identity/identít?

Na záver by som chcela zdôrazniť, že Samuela Abraháma, PhD poznám dlhé roky ako kolegu, s ktorým sme pôsobili na spoločných či príbuzných pracoviskách, zo spoločnej pedagogickej práce, pričom ho považujem za kvalifikovaného a zodpovedného pedagóga a vedca, ktorý sa vyznačuje otvoreným a kolegiálnym prístupom ku študentom a kolegom. Šírka jeho vedeckého a pedagogického záberu dokazuje, že patrí k vysokoškolským pedagógom, ktorí dokážu vo svojej práci integrovať poznatky z rôznych oblastí sociálnych vied pričom nestrácajú zo zreteľa svoju vedeckú špecializáciu a erudíciu.

Posudzovaná práca spĺňa obsahové a formálne kritériá kladené na habilitačnú prácu a vzhľadom na uvedené skutočnosti odporúčam Vedeckej rade Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela po úspešnom habilitačnom konaní udeliť Samuelovi Abrahámovi titul docent vo vednom odbore 3.1.8. Teória politiky.

Bratislava, 12.04.2013

Silvia Miháliková

prof. PhDr. Silvia Miháliková, PhD
Ústav európskych štúdií a medzinárodných vzťahov
Fakulta sociálnych a ekonomických vied
Univerzita Komenského v Bratislave